

Sygn. akt VI Ca 236/22

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze VI Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Elżbieta O.-Świetlik

Protokolant: sekr. sąd. Aleksandra Zapala

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 czerwca 2022 r. w Z.

sprawy z urzędu

przy udziale K. J. (1)

o pozbawienie/ograniczenie władzy rodzicielskiej

na skutek apelacji wniesionej przez uczestniczkę postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Zielonej Górze

z dnia 13 stycznia 2022 r.; sygn. akt III Nsm 149/21

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Zielonej Górze pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sędzia SO E. O.-Świetlik

VI Ca 236/22

UZASADNIENIE

Na wskutek informacji pozyskanych od kuratora sądowego w toku postępowania wykonawczego w sprawie o sygnaturze akt III Opm 112/13 o nieprawidłowościach

w sprawowaniu władzy rodzicielskiej przez uczestniczkę postępowania K. J. (1) nad małoletnimi córkami – N. J., K. J. (2) oraz L. B. – postanowieniem

z dnia 12 lutego 2021 r. wszczęto postępowanie w urzędzie o zmianę orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej sprawowanej przez uczestniczkę K. J. (1).

Postanowieniem z dnia 02 lipca 2021 r. wszczęto postępowanie także wobec ojców małoletnich uczestników postępowania – P. G., M. K.

i P. B..

Postanowieniem z dnia 18 marca 2021 r. w trybie zarządzenia tymczasowego – na czas trwania postępowania w sprawie – Sąd zarządził umieszczenie małoletnich w pieczy zastępczej wskazanej przez właściwy organ.

Na rozprawie w dniu 13.01.2022 r. uczestniczka postępowania K. J. (1) wniosła o powrót dzieci pod jej pieczę.

Sąd Rejonowy w Zielonej Górze ustalił następujący stan faktyczny:

Małoletnie: N. J. ur. (...) w Z., K. J. (2) ur. (...) w Z. oraz L. B. ur. (...) w Z. są córkami uczestniczki postępowania K. J. (1) oraz odpowiednio P. G., M. K. i P. B..

Osoba uczestniczki postępowania pozostaje w zainteresowaniu tutejszego sądu od 2013 r. K. J. (1) została wówczas tymczasowo aresztowana w związku z podejrzeniem posiadania znacznej ilości środków odurzających, co spowodowało konieczność powierzenia małoletniej N. J. pod opiekę babci. Z czasem środek zapobiegawczy zmieniono na dozór policji i uczestniczka ponownie zajmowała się dzieckiem. Postanowieniem z 16.09.2013 r., sygn. III Nsm 579/13 tutejszy sąd ustanowił nadzór kuratora nad wykonywaniem przez uczestniczkę władzy rodzicielskiej i nałożył na nią zobowiązania do podjęcia terapii odwykowej od alkoholu i środków odurzających, a także wzięcia udziału w warsztatach podnoszących kwalifikacje wychowawcze i kontynuowania nauki i zatrudnienia.

Uczestniczka pozostawała wówczas w konkubinacie z M. K. i urodziła z tego związku córkę K.. K. J. (1) podjęła warsztaty dla rodziców w (...) w Z.. Nie utrzymywała jednak abstynencji od używek. Jej terapia w (...) sprowadzała się do kilku wizyt w ośrodku, nie wprowadzono regularnego oddziaływania. Uczestniczka nie znalazła także stałego zatrudnienia, korzystała z pomocy rodziców oraz partnera (który także nie miał stałej pracy). Ojciec małoletniej K. uczestniczył w życiu dziecka przez krótki okres. Nadużywał alkoholu we wspólnym miejscu zamieszkania z uczestniczką i stosował wobec niej przemoc na oczach dzieci. Uczestniczka nie wykonywała poleceń kuratora. Zapisywała małoletnie na niezbędne badania z kilkumiesięcznym opóźnieniem. Nie mogła ustabilizować swojej sytuacji mieszkaniowej. Zdarzało się, że warunki mieszkaniowe poprawiały się, jednak na krótki okres.

W okresie od lipca 2017 r. do maja 2018 r. uczestniczka przebywała w izolacji penitencjarnej i wówczas dziećmi ponownie opiekowała się babcia. Po wyjściu z zakładu karnego matka małoletnich podjęła krótkotrwałe zatrudnienie jako sprzedawca. Uczestniczka nawiązała znajomość z nowym partnerem – P. B.. Niedługo później z tego związku narodziła się małoletnia L. B.. Uczestniczka nie wykonywała nadal zobowiązań sądu do podjęcia leczenia w (...). Prawdopodobnie wraz z partnerem zażywała środki psychoaktywne. Nie poprawiła także swojej sytuacji materialnej. Nie współpracowała z kuratorem sprawującym nadzór.

Postawa uczestniczki budziła zastrzeżenia kuratora sprawującego nadzór, który zasugerował sądowi ingerencję z urzędu w sytuację małoletnich.

Bezpośrednio po wszczęciu niniejszego postępowania małoletnie N. i K. były nieodpowiednio wyprawiane do szkoły i przedszkola przez matkę. Starsza z dziewczynek dobrze radziła sobie z nauką i nie sprawiała problemów wychowawczych. Dziecko często spóźniało się jednak do szkoły, było nieodpowiednio ubrane do pogody i nie przynosiło przyborów, o które prosili nauczyciele. Małoletnia nie uczestniczyła również w nauce zdalnej. K. chodziła natomiast do przedszkola w brudnych i niedopasowanych ubraniach. Dziewczynka była zaniedbana pod względem higieny. Uczestniczka postępowania nie kontaktowała się z placówkami edukacyjnymi, do których uczęszczały małoletnie.

Dzieci nie miały również zapewnionych odpowiednich warunków mieszkaniowych. Zajmowały ciasny pokój. W mieszkaniu panował bałagan, było brudno i w powietrzu unosił się zapach tytoniu. Lokal mieszkalny był zadłużony. Uczestniczka nie posiadała do niego tytułu prawnego. W marcu 2021 r. K. J. (1) sprawowała opiekę nad dziećmi pod wpływem alkoholu. Pieczę nad małoletnimi przejęła wówczas siostra uczestniczki A. J.. Uczestniczka postępowania odbyła kilka rozmów dyscyplinujących z kuratorem sądowym. Zobowiązała się do zapisania się na terapię w (...) oraz do należytego przygotowywania małoletniej N. do szkoły, z czego ostatecznie nie wywiązywała się.

Kilka dni po wydaniu postanowienia tymczasowego o umieszczeniu małoletnich

w pieczy zastępczej uczestniczka postępowania udała się do W., pozostawiając małoletnie córki bez stałej opieki. Dzieci doglądała siostra uczestniczki, mieszkająca piętro wyżej.

W dniu 23.03.2021 r. małoletnie N. J. i K. J. (2) zostały umieszczone w zawodowej rodzinie zastępczej E. K., zaś L. B. umieszczono w pogotowiu rodzinnym I. N..

Uczestniczka postępowania nawiązała kontakt z dziećmi po ich umieszczeniu w środowisku zastępczym. Codziennie odbierała córki ze szkoły i przedszkola. Urlopowanie dzieci do matki sąd pozostawił w gestii rodziny zastępczej (zarządzenie z 21.05.2021 r. – k. 72v). Małoletnie niekiedy pozostawały na noc u uczestniczki postępowania, spędziły wspólnie z matką i rodziną zastępczą kilka dni nad jeziorem sławskim. K. J. (1) udała się także do (...) w celu podjęcia terapii i rozpoczęła współpracę z asystentem rodziny. Postarała się również o umieszczenie dzieci w jednej formie pieczy zastępczej, który to wniosek uwzględniono. Małoletnia L. zamieszkała z siostrami. Uczestniczka posprzątała również mieszkanie i je odmalowała. Dzieci były często urlopowane do matki.

Z czasem zainteresowanie uczestniczki współpracą z kuratorem i z asystentem rodziny zmalało. K. J. (1) udała się do (...) na jedną tylko wizytę. Uczestniczka poznała nowego partnera i nie poświęcała uwagi dzieciom w czasie urlopowania. Matka małoletnich ostatecznie przeprowadziła się do nowego partnera, z którym mieszka do dnia orzekania. Lokal jest czysty i wyremontowany, 1-pokojowy. Znajduje się w nim tylko jedno łóżko, na którym śpi uczestniczka z partnerem. Dzieci w czasie urlopowania śpią natomiast na materacach, w jednym pokoju z matką i jej konkubentem.

Sąd uchylił zarządzenie o urlopowaniu z 21.05.2021 r. kolejnym zarządzeniem z 04.08.2021 r. (k. 96). Od tego dnia ograniczono urlopowanie dzieci do matki do 2 razy w tygodniu po dwie godziny, w terminach wyznaczonych przez osoby sprawujące pieczę zastępczą.

Po wprowadzeniu ograniczeń w urlopowaniach uczestniczka postępowania udała się na terapię w (...). Wzięła także udział w warsztatach „Szkoła dla rodziców”. Uczestniczyła w życiu dzieci codziennie, niekiedy nocowała w mieszkaniu rodziny zastępczej. Sposób zajmowania się przez uczestniczkę małoletnimi nie budził zastrzeżeń rodziny zastępczej.

Małoletnia N. J. ma 9 lat. Dziecko uczy się w szkole podstawowej, do której od września br. uczęszcza razem z siostrą K.. Małoletnia jest odpowiednio przygotowana do szkoły. Dziecko tęskni za matką. Nie wie, które miejsce może uznać za swój dom. Ojciec małoletniej P. G. jest ograniczony we władzy rodzicielskiej do współdecydowania w istotnych sprawach dziecka (wyrok z 25.10.2013 r., sygn. III RC 169/13), zobowiązany alimentacyjnie na rzecz dziecka po 400 zł miesięcznie. Nie uczestniczy w życiu córki.

Małoletnia K. J. (2) ma 7 lat. Nie sprawia żadnych kłopotów wychowawczych, chętnie chodzi do szkoły. Dziewczynka również tęskni za mamą, deklaruje chęć przejścia pod jej opiekę. Ojciec małoletniej M. K. jest ograniczony we władzy rodzicielskiej do współdecydowania w istotnych sprawach dziecka (wyrok z 10.06.2019 r., sygn. III RC 257/18), zobowiązany alimentacyjnie na rzecz dziecka po 450 zł miesięcznie. Nie uczestniczy w życiu córki.

Małoletnia L. B. jest podopieczną żłobka, do którego codziennie odwozi i z którego odbiera ją matka. Dziewczynka jest zadbana pod względem higienicznym. Rozwija się prawidłowo, niekiedy bywa płacziwa. Ojciec małoletniej P. B. nie jest ograniczony we władzy rodzicielskiej. Uczestnik postępowania był trzykrotnie pozywany o alimenty na rzecz małoletniej przez K. J. (1) – przedstawicielkę ustawową dziecka. Każdorazowo sprawa kończyła się zwrotem pozwu z powodu nieuzupełnienia braków formalnych w terminie (sygn. akt tutejszego sądu: III RC 93/20, III RC 402/20, III RC 96/21). P. B. nie uczestniczy w życiu dziecka.

Uczestniczka postępowania K. J. (1) ma 29 lat. Zdobyła wykształcenie podstawowe, nie posiada żadnych kwalifikacji zawodowych. Obecnie pozostaje bez zatrudnienia, jest w ciąży z obecnym partnerem (termin porodu przypada

na luty 2022 r.). Uczestniczka postępowania jest utrzymywana przez obecnego partnera. Osoba ta pracuje za granicą. Przesyła matce małoletnich ok. 2000 zł tygodniowo. Uczestniczka i jej partner deklarują chęć wynajęcia 3-pokojowego mieszkania. Nie byli jednak dotąd w stanie odłożyć pieniędzy na kaucję zabezpieczającą oraz czynsz najmu. Uczestniczka wstawiła łóżko piętrowe do obecnie zajmowanego lokalu. K. J. (1) pali papierosy, pozostając w zaawansowanej ciąży.

Uczestniczka postępowania nadal codziennie kontaktuje się z dziećmi. Dzieci były do niej urlopowane za zgodą sądu na święta Bożego Narodzenia. Uczestniczka odrabia ze starszymi córkami lekcje. Uczęszcza z nimi także na wizyty lekarskie.

K. J. (1) uczęszcza na spotkania w (...) jeden raz w tygodniu. Odbyła także kolejne warsztaty rodzicielskie.

Uczestniczka postępowania jest osobą karaną za przestępstwa. Była skazana za posiadanie narkotyków oraz oszustwo finansowe. W grudniu 2021 r. skazano ją na karę 3 miesięcy ograniczenia wolności za przestępstwo posiadania narkotyków.

K. J. (1) ma bardzo niskie kompetencje wychowawcze. Jest rodzicem niewydolnym w sprawowaniu bezpośredniej pieczy nad dziećmi. Stwierdzono u niej cechy osobowości socjopatycznej.

W tak ustalonym stanie faktycznym postanowieniem z dnia 18 stycznia 2022 r. Sąd Rejonowy w Zielonej Górze:

ograniczył władzę rodzicielską K. J. (1) i P. G. nad małoletnią N. J. urodzoną (...) w Z. poprzez umieszczenie małoletniej w odpowiedniej formie pieczy zastępczej wskazanej przez właściwy organ, pozostawiając w mocy ograniczenie władzy rodzicielskiej P. G. zgodnie z wyrokiem Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 25 października 2013r. w sprawie III Rc 169/13;

ograniczył władzę rodzicielską K. J. (1) i M. K. nad małoletnią K. J. (2) urodzoną (...) w Z. poprzez umieszczenie małoletniej w odpowiedniej formie pieczy zastępczej wskazanej przez właściwy organ, pozostawiając w mocy ograniczenie władzy rodzicielskiej M. K. zgodnie z wyrokiem Sądu Rejonowego w Zielonej Górze z dnia 10 czerwca 2019r. w sprawie III Rc 257/18;

ograniczył władzę rodzicielską K. J. (1) i P. B. nad małoletnią L. B. urodzoną (...) w Z. poprzez umieszczenie małoletniej w odpowiedniej formie pieczy zastępczej wskazanej przez właściwy organ;

odstąpił od obciążenia uczestników postępowania kosztami sądowymi w przedmiotowej sprawie.

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy wskazał przepisy prawa materialnego stanowiące podstawę prawną jego rozstrzygnięcia. Wskazał, że uczestniczka postępowania pozostaje w zainteresowaniu tutejszego sądu od ponad 8 lat. Najistotniejszymi problemami, które od tego czasu nie zostały w jej życiu rozwiązane są: powtarzający się kontakt matki małoletnich ze środkami odurzającymi, brak aktywizacji zawodowej, mierne warunki mieszkaniowe, jak również wchodzenie w krótkotrwałe związki z nieodpowiedzialnymi mężczyznami. Dotychczas zastosowane środki ingerencji we władzę rodzicielską uczestniczki postępowania, w szczególności wprowadzony w 2013 r. nadzór kuratora nie wyeliminowały problemów, nieustannie zagrażających dobru małoletnich dzieci. Sąd dostrzega, że uczestniczka postępowania podejmowała w toku niniejszego postępowania pewne działania, które miały na celu ustabilizowanie jej sytuacji życiowej. Trudno jednak przyjąć, że mamy do czynienia ze zmianą o trwałym charakterze. Postępowanie w sprawie niniejszej trwa od lutego 2021 r.

W tym czasie uczestniczka postępowania zdążyła m.in. pozostawić dzieci na kilka dni bez opieki i doprowadzić tym samym do takiego zagrożenia dobra małoletnich, że konieczne stało się ich natychmiastowe umieszczenie poza rodziną. K. J. (1) poznała także kolejnego mężczyznę, z którym po krótkiej znajomości zaszła w ciążę. Widać zatem, że

nie potrafi ona należycie zaplanować swojego macierzyństwa. Uczestniczka postępowania od ponad 8 lat ma poważne problemy ze sprawowaniem pieczy nad trójką dzieci. Trudno oczekiwać poprawy w tym zakresie kiedy pojawi się w jej życiu czwarte dziecko. Ponadto, uczestniczka postępowania wyraźnie lekceważyła w toku postępowania swoją powinność współpracy z kuratorem oraz opieką społeczną. Okresowo, kiedy sytuacja była napięta i rozpacz uczestniczki za dziećmi nasilała się, była ona w stanie zmobilizować się do tej współpracy. Z czasem traciła jednak zainteresowanie nią. W treści sprawozdań kuratorskich wskazywano nawet, że K. J. (1) traktuje nadzór kuratorski jako „zło konieczne”.

W ocenie sądu, na dzień orzekania nie można przyjąć, że uczestniczka postępowania regularnie uczęszcza na terapię w (...). K. J. (1) lekceważyła ten obowiązek przez 8 lat, zaś systematyczna terapia (tj. co najmniej raz w tygodniu) została wprowadzona tak naprawdę od niedawna. To właśnie z regularnością swoich działań – i to zarówno w odniesieniu do terapii, jak i podejmowaniu zatrudnienia czy współpracy z instytucjami pomocowymi uczestniczka postępowania ma poważny problem. Uwagę sądu zwraca także brak skuteczności K. J. (1) w pozyskaniu środków na utrzymanie małoletniej L. B. od jej ojca. Trzykrotne zwrócenie pozwu z powodu nieusunięcia w terminie braków formalnych świadczy o lekceważącym podejściu do tej sprawy. Sprawy o alimenty nie należą do skomplikowanych, zaś uczestniczka postępowania otrzymuje od sądu stosowne pouczenia.

Kluczowym dowodem w niniejszej sprawie, który umożliwił sądowi ustalenie rzeczywistych kompetencji wychowawczych K. J. (1) była opinia biegłych O. Zespołu (...). Uczestniczka zaprezentowała się jako rodzic o niskich kompetencjach, z cechami osobowości socjopatycznej. Szczególną uwagę sądu zwróciła uwaga biegłych co do tego, że uczestniczka prezentuje siebie jako rodzica o deklaratywnie wysokich kompetencjach. Nie potrafi jednak wcielić ich w życie. Tym samym sąd doszedł do przekonania, że uczestniczka nadal wymaga intensywnej pracy nad swoimi postawami rodzicielskimi i lepszym dla dzieci będzie umieszczenie ich w środowisku zastępczym. Nie oznacza to jednak, że uczestniczka postępowania nie może się z nimi kontaktować. Wprost przeciwnie, udział matki w życiu dzieci będzie sprzyjał ewentualnemu powrotowi do rodziny. J. trzeba wziąć pod uwagę to, że np. małoletnia N. nie wie które miejsce ma uznawać za swój dom. Dzieci potrzebują w życiu stabilizacji, zatem tak szerokie urlopowania, jakich dotąd udzielano do domu matki nie są wskazane.

Należy podkreślić, że sąd widzi potencjalną możliwość powrotu dzieci do matki. Nie może to nastąpić niezwłocznie, także dlatego, że niebawem w życiu uczestniczki pojawi się kolejne dziecko. Niemniej jednak, zgodnie z art. 577 kpc sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy. Jeżeli zatem K. J. (1) skutecznie ustabilizuje swoją sytuację życiową i udowodni sądowi, że przejście dzieci pod jej pieczę jest zgodne z ich dobrem, sąd rozważy zmianę postanowienia w zakresie władzy rodzicielskiej. Uczestniczka winna mieć jednak na uwadze, że dalsze zaniedbania obowiązków rodzicielskich wobec małoletnich, w szczególności za sprawą kontaktu z narkotykami, mogą skutkować pozbawieniem jej władzy rodzicielskiej.

Z powyższym rozstrzygnięciem Sądu I instancji nie zgodziła się uczestniczka postępowania K. J. (1) wnosząc w terminie apelację, w której wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i powierzenie jej władzy rodzicielskiej nad małoletnimi.

Podaje, że obecnie dobro małoletnich dzieci nie jest zagrożone.

Uczestniczka leczy się w (...) w Z., współpracuje z asystentem rodziny i kuratorem. Jej mieszkanie jest czyste i wyremontowane. Przygotowała łóżeczka dla wszystkich dziewczynek, jest zorientowana w potrzebach małoletnich, pomaga przy odrabianiu lekcji, przyrządza posiłki. Ukończyła warsztaty dla rodziców.

Uczestniczka ma nowego partnera, którego dzieci akceptują. Uczestniczka zmieniła swój sposób myślenia. Już nie koncentruje się tylko na sobie i zaspokojeniu swoich potrzeb. Wygląd zewnętrzny uczestniczki też znacząco się poprawił.

Również pracownik socjalny wskazuje, że za zasadne należy uznać ponowne rozpatrzenie możliwości powrotu dzieci do matki biologicznej, która bierze aktywny udział w ich życiu.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze po rozpoznaniu apelacji uczestniczki postępowania zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna choć zebrany dotychczas w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na wydanie orzeczenia reformatoryjnego.

Jak wynika z dotychczas zebranego materiału dowodowego – postępowanie uczestniczki postępowania K. J. (1) ciągle ewoluuje, a ostatnio w bardzo dobrym kierunku. Uczestniczka – jak wskazuje się w apelacji – podjęła wiele działań zmierzających do uzyskania możliwości ponownego sprawowania bezpośredniej pieczy nad małoletnimi córkami. Uczestniczka jest – jak by się wydawało – w stałym związku, choć jak sama podaje mimo planów ślubu jeszcze do niego nie doszło.

Jednak Sąd I instancji nie poczynił dokładnych ustaleń co do możliwości sprawowania bezpośredniej pieczy nad małoletnimi ze strony uczestniczki postępowania K. J. (1) jak i jej partnera. Uczestniczka sama podaje, że jej dzieci akceptują partnera. Sąd winien tą okoliczność ustalić. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji winien poczynić także ustalenia co do obecnych predyspozycji uczestniczki postępowania – co do możliwości sprawowania osobistej pieczy nad małoletnimi – zarówno biorąc pod uwagę warunki bytowe i materialne a także psychofizyczne i zdrowotne zarówno uczestniczki postępowania K. J. (1) jak i jej partnera A. K..

Niezbędnym też wydaje się wydanie aktualnej opinii (...) w przedmiocie predyspozycji do właściwego sprawowania władzy rodzicielskiej zarówno przez uczestniczkę jak i jej partnera, więzi łączących uczestniczkę oraz jej partnera z małoletnimi.

Uprzednio wydana opinia (...) z 24 listopada 2021 r. wskazywała na wydarzenia, które obecnie jawią się zupełnie nieaktualne, gdyż sytuacja uczestniczki K. J. (1) uległa znaczącej zmianie.

Sąd I instancji winien też dokonać oceny obecnych więzi łączących uczestniczkę z małoletnimi córkami, ustalić też czy uczestniczka ma możliwość zapewnienia warunków bytowych i stabilnej sytuacji wzrastania małoletnich, jak obecnie funkcjonują małoletnie, czy ich dobro nie będzie zagrożone przy ewentualnie rozważanej możliwości powrotu pod bezpośrednią pieczę matki biologicznej. Zachodzi więc konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości i dokonania jego oceny.

Poza tym Sąd Okręgowy miał na uwadze także okoliczność, aby uczestniczka postępowania miała zapewnioną dwuinstancyjność postępowania w jej sprawie.

Biorąc powyższe okoliczności pod uwagę oraz treść art. 386 § 4 kpc Sąd Okręgowy w Z. orzekł jak w sentencji wydanego orzeczenia.

SSO E. O.-Świetlik